ZA IZDAVAČA
Ivan Bevc
Nika Strugar Bevc

© za srpsko izdanje
BOOKA
11000 Beograd, Cara Lazara 12
office@booka.in
www.booka.rs

IZVRŠNA UREDNICA
Sanja Bogićević

PREVOD S FRANCUSKOG
Olja Petronić

LEKTURA
Borka Slepčević

KOREKTURA
Nevena Bojičić

PRELOM
Bodin Jovanović

DIZAJN KORICA
Tamara Tasić

ŠTAMPA
DMD štamparija

Beograd, 2025.

Ovo delo je objavljeno uz podršku Francuskog instituta u Srbiji, u okviru programa „Danilo Kiš".
La publication de cet ouvrage bénéficie du Fonds „Danilo Kiš" de l'Institut français de Serbie.

Sva prava zadržana.
Nijedan deo ove knjige ne može se koristiti niti reprodukovati u bilo kom obliku bez pismene saglasnosti izdavača.

Knjiga **217**

NEŽ SINO
TUŽNI TIGAR

Naslov originala
Neige Sinno
Triste tigre
© P.O.L Éditeur, 2023
Published by arrangement with SAS Lester Literary Agency & Associates

NEŽ SINO

TUŽNI TIGAR

Prevela Olja Petronić

To osećanje je bilo sasvim posebno: teška, grozna sputanost, kao da sedim s malom sablašću osobe koju sam upravo ubio.

Vladimir Nabokov, *Lolita*[1]

[1] Preveo Branko Vučićević, Novosti, Beograd, 2004, str. 155.

Prvo poglavlje

PORTRETI

Portret mog silovatelja

Jer i meni se, u osnovi, najzanimljivijim čini ono što se dešava u dželatovoj glavi. Sa žrtvama je lako, svi možemo da se postavimo na njihovo mesto. Čak i ako nismo to doživeli – traumatsku amneziju, otupelost, ćutanje žrtava – svi možemo da zamislimo šta je to, ili barem verujemo da možemo da zamislimo.

A dželat je nešto drugo. Da budete sami u prostoriji sa sedmogodišnjim detetom, doživite erekciju na pomisao šta ćete mu uraditi. Izgovorite reči koje će navesti to dete da vam priđe, da stavite spolovilo u erekciji u usta tog deteta, pobrinete se da ono širom otvori usta. E to je zaista fascinantno. Ne ide u glavu. Kao ni ostalo – kada je gotovo, obučete se i vratite životu u porodici kao da ništa nije bilo. I posle tog prvog puta sve to ponovite, i tako godinama. Nikada nikome ne govorite o tome. Verujete da vas neće potkazati uprkos tome što seksualno zlostavljanje postaje sve ozbiljnije. Znate da vas neće potkazati.

A kada vas jednog dana potkaže, imate petlju da lažete, ili petlju da kažete istinu, da naprosto priznate. Verujete da ste nepravedno kažnjeni kada dobijete višegodišnju zatvorsku kaznu. Trubite o svom pravu na oproštaj. Kažete da ste čovek, a ne čudovište. A onda, posle zatvora, izađete i počnete život iz početka.

Čak ni ja koja sam sve to videla iz velike blizine, iz najveće moguće blizine, i koja sam se godinama pitala o tome, i dalje ne shvatam.

Portret

Ako bi se morala izdvojiti samo jedna stvar u vezi s njim, bila bi to njegova energija. On je neko veoma živ. Kreće se, stalno nešto radi. Bio je takav i kao mali. Kao i njegova braća. Tri dečaka, mala razlika u godinama, pravili su popriličan nered u stančiću u pariskom predgrađu. Otac je pokušavao da se usredsredi na slikanje. Vikao je kako ne može da radi u tom metežu! A majka je pokušavala da ućutka decu, odvodila ih je u drugu prostoriju ili u park, uprkos kiši ili vetru, da se izduvaju. Otac nije uspevao da živi od slikanja, svog osnovnog zanimanja, pa je, pored časova crtanja, osnovao i malu firmu koja je prodavala dizajnirane kamine. Bile su to sedamdesete godine, ti kamini danas nam deluju beskrajno smešno, ili čudnovato, u zavisnosti od ugla gledanja, u svakom slučaju više nikome ne bi palo na pamet da u kuću stavi neku od tih jedinstvenih kapsula psihodeličnih oblika, sa ugrađenim staklenim ložištima. Ipak, mislim da je u to vreme posao išao prilično dobro. Baba i deda su bili radnici, sa obe

strane, ljudi sa severa, negde oko Bulonj sir Mera, gde je porodica i dalje imala stan koji je koristila tokom godišnjeg odmora. Mislim da je majka bila sekretarica u toj priči sa kaminima, pomalo domaćica, pomalo u senci oca. Ništa posebno, ni bogati ni siromašni, Parižani iz niže srednje klase. Nijedan od sinova nije studirao, otišli su od kuće pre nego što su položili maturu. Najstariji da bi radio u trgovini, srednji u vojsci, a moj očuh da bi odslužio vojsku u Alpima. Nikada se nije vratio u Pariz. Roditelji su bili prilično strogi, vaspitali su decu na starinski način, uz pravdu i disciplinu. Bio je ponosan na to pomalo surovo vaspitanje, a i na članstvo u izviđačima, kao i na sve što je imalo veze sa njegovim obrazovanjem. Sve je doprinosilo uvećanju njegove snage i želje da živi, saznaje, osvaja.

Teško mi je da ga zamislim u pariskom predgrađu. Uvek sam ga viđala u planini, u sportskoj odeći, u radnoj odeći. A ipak je nekada bio odeven kao malo gradsko dete koje ide na veronauku – ispeglana košulja, uglancane cipele, zalizana kosa, i tako do osamnaeste godine. Posle je otišao u Brijanson, gde je otkrio planinarenje, visoke planine, paraglajding, slobodniji, divalj život bez košulja, bez potrebe da čeka metro i pravi razdeljak sa strane, bez mise nedeljom, život na vazduhu i svetlosti.

Kada 1983. godine upozna moju majku, dvadeset četiri su mu godine. Zajedno su na kursu za vodiče na planinama srednje visine. Visok je, sportski tip, simpatičan. U grupi voli da preuzme situaciju u svoje ruke, da upravlja operacijama u hitnim slučajevima, kada se suoče sa teškim trenutkom, opasnom liticom, ako se dogodi nesreća. Harizmatičan je, ima mnogo prijatelja, dopada se devojkama.

Njoj se dopada. Podseća je na dragog kog je izgubila nekoliko meseci ranije, odnela ga je lavina. Razorila ju je ta iznenadna smrt. Mislila je da je neutešna. Ali zapravo možda i nije. Mnogo vremena provodi u društvu tog novog prijatelja. Voli njegov samovoljni, odlučni, razigrani karakter. On joj je odmor od Samija, oca njenih kćerki, koji je više sanjar, zanesenjak, često povučen. Vrlo brzo pokuša da je osvoji. Vodi je strmim stazama do krošanja pod kojima osećaju da ih nosi lepota prirode. Hodaju po planini jedno iza drugog, ćutke, pod promenljivim alpskim letnjim nebom po kojem se oblaci kreću poput pozorišnih kulisa i kao da klize prema zapadu kako bi ustupili mesto drugom nebu koje se skriva pod njima. Na silasku se drže za ruke. On već ima nekoga, a ona je četiri godine starija od njega i ima dvoje dece. Dve devojčice sa imenima iz bajke braće Grim, Než i Roz[2], šest i četiri godine, koje su sada sa tatom, ali ne može predugo da ih ostavi jer im je potrebna i nedostaju joj. Iznenađena je što je za njega sve to više od zavođenja, od prvih dana strastvene ljubavi predlaže joj da nastave, da dovede kćerke, da pokušaju nešto zajedno, iznenađena je ali srećna, misli kako ima sreće.

Voli njegovo atletsko telo, energiju koja izbija iz njega. A da, energija, snaga, to sam već rekla. Skija, planinari, voli naporan rad, voli da ispituje svoje mogućnosti do krajnjih granica, da prevazilazi sebe. Pre nego što je postao vodič, odslužio je vojsku u alpskim lovcima, elitnoj jedinici za mlade koji vole visoke planine. Morao je u sumrak da trči po putu za Travers zavejanom snegom, da

[2] Neige (Blanche) i Rose (Rouge) – Snežana i Ružica, likovi iz bajke braće Grim *Snežana i Ružica*. (Prim. prev.)

se penje do visinskih skloništa sa 80 kilograma kamenja u rancu, da aluminijumskom lopaticom kopa rovove na planinskom prevoju Ešel sve dok mu ne izbiju plikovi na smrznutim rukama, takve stvari. Obožavao je to. Ona je pacifistkinja, teško joj je da shvati njegovu sklonost ka tom svetu proizvoljnih pravilnika i demonstracija muškosti. Naročito posle Samija, koji je glumio mentalnog bolesnika da ne bi išao u vojsku, koji se užasavao oružja, uniforme, surovosti. Ali on joj je pričao o šetnjama sa drugovima, o drugarstvu tokom testiranja, lekcijama naučenim na teži način kada se čovek suoči sa osnovnim elementima. Pre toga je mislio da je zatvorenik jednog sivog predgrađa, ljubav prema sportu navela ga je da otkrije nešto drugo. Sada zna da neće otići, našao je svoj put, u prirodi, sa njom.

Planina, alpski lovci, predgrađe, i to sam već rekla.

Voli njegovo lice sa visokim jagodicama, njegov tamni pogled, bademaste oči koje vuku na nekog azijskog pretka, pretka koji je pomalo zalutao nasred te prilično nordijske glave Francuza sa severa, odakle mu je oboje roditelja, Pa de Kale, bela koža, orlovski nos.

On sanja o velikoj porodici. Sa mojom majkom prilično brzo dobija dvoje dece, dečaka, a potom devojčicu. Kada ga pitaju, kaže da bi voleo da ih ima osmoro. Ljudi ne komentarišu, pokušavaju da sakriju nelagodu zato što misle da je njima i četvoro već previše.

Iz detinjstva je sačuvao ukus putera, mlečnih proizvoda. Njegova majka je pravila neku vrstu rolata sa kremom od putera, a mi smo godinama, iz Božića u Božić, pokušavali da napravimo isti takav, ali uzalud. Nikada nije bio dobar kao njen. Čak se dešavalo da bude

zbilja odvratan, sa sićušnim kuglicama putera koje odbijaju da se rastope pa se na hiljade sitnih masnih i bljutavih bubuljica raspe po kremi dok zrna šećera krckaju pod zubima. Ponekad bi se ukus i tekstura uistinu približili originalu, i tada bi nam u pogledima prikovanim za njegovo lice kako bismo odgonetnuli konačnu presudu blesnula zarazna radost, što je slika gotovo najveće porodične sreće koju nam je bilo dato da dosegnemo.

Lako izgori na suncu, a od prolećnog polena dobije žestoku alergiju. Kija kao mahnit.

Voli društvene igre, ali je previše naprasit i sve se uvek završi loše. Porodične partije *Monopola* ili strateške igre sa prijateljima ponekad se okončaju nastupima gneva pa usred igre prestane da igra, udari pesnicom o sto tako da se zaljuljaju sve plastične figurice, zeleni hoteli, crvene kuće i gomile lažnih novčanica, pa uvređen ode zalupivši vratima.

Isto tako je i u tenisu, nekoliko puta sam ga videla kako baca reket na zemlju. Reket je skup, nemamo baš novca za takve stvari. Ali to je jače od njega. Vičući psuje protivnika, sebe samog, lopticu koja je pogrešno odletela. Crven u licu i oznojen, očiju blistavih od gneva, tresne nogom o zemlju i zavrljači reket u žičanu ogradu.

Dobro, ovde se zaustavljam. Probala sam. Htela sam da napišem ovaj portret iz svoje današnje perspektive, perspektive žene koja je i sama postala majka, htela sam da pokušam da vidim ono što je moja majka videla u to vreme, ono što su videli ljudi iz našeg okruženja, ono što se uglavnom vidi u nekom telu, licu kada se čita portret, da ga vidim očima odrasle osobe sviknutim na čitanje,

na opise likova u romanima, reportažama, očima sviknutim da gledaju i tumače slike. Ne ide mi. A napisala sam mnogo priča, nekoliko romana, morala bih znati da napišem portret. Ali ovo nije isto. Najpre zato što pokušavam da se zalepim za određenu objektivnu istinu koja mi izmiče uprkos fotografijama, postojećim sećanjima. A zatim, naravno, nemoguće je zato što je to on.

Dakle portret

Velik je i jak. Surov čak. Glas mu od nežnog lako postane agresivan. Čim ga nešto iznervira, viče. Viče jako. Naređuje. Smatra da su sestru i mene do sada vaspitavali na potpuno pogrešan način, uz preteranu popustljivost, haotično. Od nas su napravili dve male divljakuše. Sve su to koještarije.

Šake su mu velike, a boja im često sklizne u ružičastocrvenu, kao i lice čim se malo izloži suncu ili razbesni. Ruke su mu snažne. Hvataju, miluju, ali sa nekom vrstom grubosti, milovanjem koje prisvaja, krči sebi put. Kao i njegov glas, koji pokušava da bude nežan, ali pretera u tome pa na kraju rečenica skrene u piskavost, uz malčice upitan ton, kao da traži zeleno svetlo od sagovornika, kao da želi potvrdu da se sagovornik slaže, da ga sluša, da pristaje. Samo što se ton ne menja ni kada potvrdu ne dobije, ako sagovornik i dalje ćuti ili kaže „ne“. Glas ostane isti. U stvari, taj blago upitni ton deo je njegovog monologa koji se neprestano ponavlja.

Telo mu je krupno. Stopala ružna kao i sva stopala, ali još ružnija zbog toga što su dlakava i ružičasta i

nagrđena. Bizarno je što ima dlake na stopalima pošto mu je ostatak tela prilično gladak, računajući i poprsje i ruke. Koža mu je posebno ružna, sa raznim prelivima ružičaste, bele, crvene i kestenjaste. Koža njegovog spolovila, u erekciji uvek zategnuta i ružičastopurpurna, poprima nijansu boje breskve kako se udaljavate od glavića i postaje bež i izgužvana na testisima kao da je mrtva, komadić leša koji visi pod ogromnim uzdignutim spolovilom, tvrdim kao kost.

Nikad ga nisam videla s knjigom u rukama, ali voleo je stripove, naročito one koji se odigravaju na Divljem zapadu. Imao je skoro sve brojeve serijala čiji se junak zvao Bluberi. Često ih je dugo čitao u klozetu. Umalo da kažem kako se zaključavao u klozet, ali to bi bilo pogrešno. Kad smo konačno dobili klozet, na njegovim vratima nikada nije bilo reze za zaključavanje, kao ni u ijednoj sobi. Nije želeo da bilo ko ima kontrolu nad mogućom intimnošću. Danas mi je to pomalo neobično, jer bi mu bez sumnje odgovaralo da zaključa za sobom kada je u nekoj prostoriji sam sa mnom.

Obožavao je Džonija Halideja. Pa smo i mi bili primorani da slušamo Džonija satima, on je bio pratnja dugim danima ispunjenim radovima na renoviranju kuće, porodičnim putovanjima kolima, večernjim sedeljkama sa prijateljima. Što smo više slušali iste pesme, to su mi reči sve više delovale prožete dubokim licemerjem. Čitava ta predstava o običnom čoveku čistog srca, tvrdokornom ali u dubini duše nežnom, mačo tipu koji pati, cela ta simfonija samosažaljenja bila mi je odbojna.

Moj očuh je sigurno sebe video kao usamljenog kauboja. Govorio je da ima izoštren osećaj za nepravdu. Pričao je dve-tri anegdote iz osnovne škole u kojima je bio svedok rđavog postupanja prema nekoj deci, što ga je silno revoltiralo. Kada bi sestru i mene uhvatio u nestašluku, obe nas je strogo kažnjavao, uvek pazeći da kazna bude kolektivna. Naložio bi nam da s kraja na kraj vrta guramo tačke pune šljunka, da kopamo rupe, sakupljamo drva.

Imao je visoke moralne standarde, sa kojima nismo mogli da pravimo kompromise. Kada sam bila dete, u nekoliko navrata videla sam ga kako reaguje herojski da bi pomogao drugima. Na planini, u nesrećnim događajima, za vreme požara. Nekoliko godina je vozio kola hitne pomoći. Bio je odgovoran za ekipu na opasnim terenima i brinuo se o bezbednosti drugih. U tim trenucima bi se preobrazio. Sve u njemu stavilo bi se u službu ostvarenja cilja, napeti mišići i um, kao da bi zablistao iznutra pa bi čovek poželeo da prati njegova uputstva, imao je poverenja u njegov sud, njegov instinkt. Bio je vodič koji će nas odvesti na sigurno mesto, onaj koji je spreman da se žrtvuje za opšte dobro, onaj koji nije sumnjao ni na sekund, koji se suočavao sa opasnostima, sa vatrom, snegom. Hrabrost kao takva.

Za mene je dugo bio demijurg, biće veće od prirode. Delovao mi je kao neko mitološko stvorenje, Sizif, Prometej koga muče demoni. Kasnije, uz vremenski odmak, mislila sam da je možda naprosto jadnik koji je nadaren za manipulisanje i koji je iskoristio ranjivost nekoga još slabijeg od sebe. U zatvorenom svetu porodice bio je svemoćan. Bez sumnje je bio obe te ličnosti istovremeno – titan i bednik. Zar nije poželjnije biti žrtva prvog nego drugog?

Mnogo smo radili zajedno. Naročito u kući, koju smo celu renovirali porodično – on, moja majka, moja sestra i ja. Bile smo male, davali su nam zadatke po našoj meri: da prevozimo materijal s mesta na mesto, šmirglamo zidove, donosimo alat odraslima. Kao i oni, svaki vikend smo provodile na gradilištu, odevene u stare trenerke uflekane gipsom. Delili smo posao i uživanje u fizičkom radu, glad koju bismo na pauzi prekrasno utažili više nego zasluženim sendvičem, razmišljanje u tišini kada bismo se usredsredili na određenu kretnju. Sve to slušajući radio i Džonijeve kasete. Čak i danas kad mi se desi da čujem te pesme, a dešava se često pošto njihov uspeh ne jenjava, teško mi je da ne osetim kako mi oštrica tih noževa ponovo otvara ranu, kao da reči imaju dvostruko značenje, skriveno značenje, uvek isto, značenje koje samo ja čujem.

Quand ta bouche se fait douce
Quand ton corps se fait dur
Quand le ciel dans tes yeux
D'un seul coup n'est plus pur
Quand tes mains voudraient bien
Quand tes doigts n'osent pas
Quand ta pudeur dit non
D'une toute petite voix
Que je t'aime, que je t'aime, que je t'aime[3]

[3] Kad ti omekšaju usta / Kad ti očvrsne telo / Kad nebo u tvome oku / Više nije čistote delo / Kad bi tvoje ruke htele / A ne usuđuju se prsti / Kad tvoja čednost kaže „ne" / Dok tanak glas ti drhti / Kako te volim, kako te volim, kako te volim. (Prim. prev.)

Govorio je da me voli. Govorio je da mi radi to što mi radi kako bi mogao da izrazi tu ljubav, govorio je da mu je najveća želja da mu ljubav uzvratim. Govorio je da je počeo da mi prilazi na taj način, da me dodiruje, da me miluje, zato što je osećao potrebu da bude prisniji sa mnom, zato što sam odbijala da budem krotka, zato što mu nisam govorila da ga volim. Zatim me je seksualnim činovima kažnjavao za ravnodušnost prema njemu. Obećavao mi je da, sve dok nikome ne budem pričala o tome, neće ništa uraditi drugoj deci. Kasnije je rekao i da bi promenio stav kad bih pristala da kažem da ga volim, da se ponašam kao da ga volim. Nisam mogla. Bilo je prekasno, postalo je nemoguće. Draže mi je bilo da umrem nego da mu kažem te reči. Uslov da to prestane bio je da budem umiljata prema njemu, da se barem pretvaram pred ostalima. Pristala sam. Tako se okončalo.

Vrh jezika klizi u tri koraka

Ponovo čitam Nabokovljevu *Lolitu*. Prvi put sam je čitala za kurs iz američke književnosti, kurs o autorima koji krše pravila, a među kojima su bili i Henri Miler, Vilijam Barouz i Čarls Bukovski. Bilo mi je dvadesetak godina, privlačila su me krajnja iskustva – autodestrukcija, ludilo – ali ta knjiga me je izbacila iz koloseka. Nisam očekivala da ću u njoj pronaći toliko zajedničkih tačaka sa vlastitom gadnom pričom.

Pre nego situacija koju opisuje, tu knjigu provokativnom čini stanovište sa kojeg je priča ispričana. To što je narator krivac, pedofil, a što je čitalac primoran da

posredstvom narativnog glasa uđe u njegovu glavu, da pronikne u tajne njegovog rasuđivanja, njegovih opravdanja, njegovih fantazama, eto čime ta knjiga tako opčinjava i uznemirava. Čas stajemo na stranu naratora čas ga odbacujemo, čas nam se gadi a čas saosećamo s njim, osmeh pri susretu sa naratorovim jedinstvenim smislom za humor začas se pretvori u nepatvoreni užas. Razumemo ga i ne razumemo, pratimo njegovo ludilo do kraja, pribojavamo se njegovih pobeda i radujemo njegovom padu. Takav odabir stanovišta obavezuje ugovor o čitanju na sofisticiranu suptilnost: igramo igru autora koji se stavlja u kožu zločinca, ali ipak ne oseća empatiju prema liku. A ako slučajno dopustimo da nas empatija povuče, tekst se pobrine da nas u odabranim trenucima podseti kako zbog te empatije postajemo saučesnici čudovišta.

Takav izbor je redak u književnosti. Dok romana napisanih sa stanovišta žrtve ima tušta i tma, veoma je malo onih koji se smeštaju u glavu dželata, naročito u realističnom stilu. Uz jedno pojašnjenje, međutim: takav izbor je redak kada je reč o silovanju dece. Naime, u svim ostalim zločinima često se svrstavamo na stranu zločinca. Rado sebe zamišljamo kao kradljivca, izdajnika, ubicu čak. U našoj kulturi tabu nije sámo silovanje kojeg ima svuda, tabu je govoriti o njemu, razmatrati ga, analizirati.

Moj očuh nikada nije izgovorio reč „silovanje“. Čak ni pred porotom koja ga je osudila za taj zločin, po njemu je to i dalje bilo nešto drugo.

Prva poglavlja *Lolite* uranjaju nas u percepciju Hamberta Hamberta i njegovo viđenje devojčice kao nimfice zavodnice. Po njemu, ona uistinu deluje kao njegova partnerka u jednom saučesničkom odnosu – njih dvoje

protiv majke koja postavlja prepreke njihovim hirovima. Lolitu zanimaju stvari koje nisu za njene godine – glumice iz časopisa, ljubavne priče iz Holivuda. Traži pažnju tog gospodina koji je zaveo njenu majku, i kada je dobije, oduševi se. Posetiće ga u radnoj sobi, sesti pored njega na sofu, nehajno mu položiti gole noge u krilo. (To što deli kuću sa njim, sreće ga u kupatilu, u tom malom telu, u toj odeći, sa tim osmehom ili tim odsustvom osmeha, to je provokacija.) Želi nešto od njega. A on misli da zna šta je to, pošto isto to želi i on. (I u diskursu mog očuha inscenirana je moja saglasnost. Dopada ti se to, zar ne? Dopada, da, da, kako ti se samo dopada. Mnogo ti se dopada.) Ponavlja to sebi, pokušava da ubedi sebe u to, ali iz toga uvek štrči trunka sumnje, jer u osnovi zna da ona ne želi baš isto što i on. Uostalom, kad naposletku ostvari svoj cilj, kada sa fantazme pređe na delo, menja se ton knjige, tada se pojavljuje čuvena rečenica o maloj sablasti i komedija skreće u tragediju.

Zločinci većinom izmišljaju priče zahvaljujući kojima im ono što proživljavaju postaje podnošljivije. Perverznjaci većinom sami sebi pričaju da je ljubav izvor onoga što osećaju i čine. (*Možete da mi se rugate i pretite da ćete ispraznіti sudnicu, ali dok mi ne zapuše usta i upola me ne uguše, izvikivaću svoju jadnu istinu. Hoću da svet zna koliko sam voleo svoju Lolitu*. Ili pak na francuskom u tekstu: *Je t'aimais. J'étais un monstre pentapode, mais je t'aimais. J'étais méprisable et brutal, et plein de turpitude, j'étais tout cela mais je t'aimais, je t'aimais!*[4]) Prva poglavlja *Lolite*

[4] Voleo sam te. Bio sam petonogo čudovište, ali voleo sam te. Bio sam prezira dostojan i brutalan, i pun podlosti, sve to sam bio, ali voleo sam te, kako sam te samo voleo! (Prim. prev.)

čudesna su demonstracija te mentalne konstrukcije. Ta vešta konstrukcija ima veliku moć ubeđivanja, zahvaljujući njoj postaje gotovo verovatan onaj svet koji predator izmišlja, a istovremeno se, kroz čitav niz znakova, može uvideti da je reč o obmani.

Hambert sebe vidi pre svega kao žrtvu. Nedaće, drugih, samog sebe. On je igračka silâ kojima ne vlada. Opsesija nimficama dolazi iz njegovog nesvesnog, iz trenutka miline koji je doživeo u detinjstvu i koji mu se nekontrolisano vraća. Žrtva je licemernog društva koje se pretvara da ne toleriše ljubav između dece i odraslih, osim kada je reč o velikim ljudima kojima je sve dozvoljeno (Dante koji se zaljubio u Beatriče kada je imala devet godina, Petrarka i njegova dvanaestogodišnja muza Laura itd.).

Da smo bili na nekom drugom mestu, u nekom drugom vremenu, pustili bi nas da živimo svoju priču bez problema. To je prirodno, a čovek se ne sme boriti protiv prirode. Ali u ovom svetu ljudi to ne shvataju. Zbog toga niko ne sme da zna.

Druga njegova izmišljena priča jeste priča o zavođenju. *Kazaću vam nešto vrlo čudno: ona je mene zavela*. Međutim, više je nego očigledno da kiti sve detalje o Lolitinom izmaštanom saučesništvu. Knjiga je napisana tako da je čitalac svedok neprekidne dvostruke igre izopačene svesti koja preobražava elemente stvarnog da bi ih prilagodila opravdanju svoje fantazme. Ipak, mnogi ljudi apsurdnost shvataju doslovno. I oni zamišljaju jednu raskalašnu Lolitu, zainteresovanu za očuha, Lolitu koja se igra tako što ga provocira, namerno traži kontakt.

Dopada ti se to? Da, da, dopada ti se.

Roman se zove *Lolita*, ali je Lolita praktično uvek odsutna. Vidimo je kroz filter pogleda njenog predatora, i gotovo nikad ne postoji kao ona sama, savršena je figura njegove fantazme, njegova otelovljena nimfica. Hambert brodolomnik to priznaje na samom kraju. Čekajući da ga policija izvuče iz prevrnutih kola, priziva sećanje na poslednju epifaniju. Kada je krstario zemljom u potrazi za odbeglom tinejdžerkom, jednog jutra je, zalutavši na nekom planinskom putu, u podnožju brda na kojem se zaustavio, ugledao gradić čija je vreva dopirala do njega poput horskog pevanja: *Stajao sam, sa svog visokog obronka slušajući to milozvučno treperenje, te proplamsaje odeljenih uzvika, s nekom vrstom sramežljivog mrmora u pozadini, i onda mi se otkri da ono što je beznadežno čemerno nije odsustvo Lolite, tu, uz mene, već odsustvo njenog glasa iz tog sklada*.

Taj se komentar može tumačiti na različite načine. U njemu se prepoznaje prizivanje male sablasti s početka, krivica što Loliti nije ostavio mogućnost da bude devojčica kao i druge. Ja u njemu čujem i priznanje o *odsustvu njenog glasa* iz knjige uopšte. U onih nekoliko navrata kada uzima reč, shvatamo da je sve što ona oseća i zapaža sasvim drugačije od onoga što nam kaže njen očuh. *Bukvane jedan, reče, milo mi se osmehujući. Ti, gnusni stvore. Bila sam sveži cvetak od devojke i pogledaj šta si mi uradio. Trebalo bi da pozovem policiju i kažem da si me silovao. Oh, ti, gadni, gadni starče*. U dobrom delu dijaloga u kojima se njene reči navode neposredno, ona protestuje protiv navaljivanja tog čoveka koji joj se nameće: *Oh, nećeš valjda opet. Molim te, ostavi me na miru. Za ime božje, ostavi me na miru*.

Ne, ne dopada mi se. Nikada mi se nije dopadalo, ni jedan jedini put.

Dešava se i da Hambert postane svestan toga. U srcu svog recitativa usredsređenog na sebe, devojčicin glas mu, poput jalovine što izranja na površinu, otkrije unutrašnji svet koji bi najradije ignorisao. *Pamtim izvesne trenutke, nazovimo ih ledenim bregovima u raju, kad bih je, nasitivši se – nakon basnoslovnih, ludačkih napora od kojih sam ostajao mlitav i azurno išaran – uzeo u naručje, uz, najzad, nemi jecaj ljudske nežnosti (njena koža se presijavala pri neonskoj svetlosti što je kroz proreze roletni dopirala iz popločanog dvorišta, njene čađavocrne trepavice bile su slepljene, ozbiljne sive oči praznije no ikad – sušta slika male pacijentkinje još zbrkane drogom nakon teške operacije) – i ta nežnost bi se produbila u stid i očaj, i ja bih uspavljivao i ljuljao moju usamljenu laku Lolitu u svojim mermernim rukama, i ječao bih u njenu toplu kosu, i nasumce je milovao, i nemo tražio njen blagoslov, pa bi na vrhuncu ove ljudske, bolne, nesebične nežnosti (pri čemu je moja duša stvarno lebdela oko njenog nagog tela i bila spremna da se pokaje), odjednom, ironično, užasno, požuda opet nabujala i – oh,* ne, *kazala bi Lolita, uz uzdah upućen nebesima, i sledećeg trenutka nežnost i azur – sve bi bilo zdruzgano.*[5]

Treba čuti kako odzvanja moć tog nemoćnog „ne“. Ako je Hambert, koji bi voleo da ostane gluv na to, kadar to da čuje, i mi moramo biti kadri to da čujemo.

Čitalac kojem je Nabokovljev tekst namenjen smatra se inteligentnim bićem, sposobnim za rasuđivanje i za to da se suprotstavi odvratnom naratoru a da ne padne

[5] Vladimir Nabokov, *Lolita*, *op. cit.*, str. 318.